

MARTIN STREČANSKÝ
THE DOG DUDE
WWW.MARTINTHEDOGDUDE.SK

SLOVNÍK POJMOV

Priebežne doplňaný, abecedne usporiadaný zoznam pojmov často používaných v jednotlivých materiáloch uverejnených na [mojich webových stránkach](#).

Verzia 01

habituácia, klasické podmieňovanie, negatívne posilnenie, negatívny trest, operačné / operantné (inštrumentálne) podmieňovanie, pozitívne posilnenie, pozitívny trest, socializácia, veselá rutina, znižovanie citlivosti, protipodmieňovanie

- **habituácia (pozri aj socializácia a znížovanie citlivosti)** – naučenie sa, že daný podnet nemá nijaký zvláštny význam, a preto mu nie je potrebné venovať žiadnu zvýšenú pozornosť. „Otupenie zmyslov“ voči danému podnetu / zníženie citlivosti na daný podnet tým, že subjekt bol podnetu vystavovaný dostatočne veľa krát a nedošlo ku žiadnej závažnej asociácii. Jednoduchý príklad – keď ideme mestom, zvuky dopravy nás nijak zvlášť nevzrušujú, sme habituovaní. Pokiaľ by šiel mestom Tarzan, pravdepodobne by dostal šok, nie je habituovaný. Pre psa je najkritickejšie obdobie pre habituáciu obdobie od 3. týždňa až po 18. týždeň.

Niekedy sa pre tento istý proces používa aj pojem socializácia, ale nie je to veľmi presné. Socializácia je síce podobný proces, ale týka sa živých tvorov, zatiaľ čo habituácia sa týka neživých podnetov a situácií.

Každopádne včasná a správna habituácia a socializácia je základom vyrovnanej psychiky psa v ľudskej spoločnosti.

- **klasické podmieňovanie** – jednoducho povedané ide o vytvorenie asociácie medzi dvoma externými podnetmi A a B, ktoré dostatočne veľa krát nasledujú po sebe. Subjekt potom reaguje na podnet A tak, ako by reagoval na podnet B. Jednoduchý príklad: pes slintá, už keď majiteľ berie do ruky misku, pretože podnet A (miska) dostatočne veľa krát predchádzal podnetu B (žrádlo).
- **negatívne posilnenie** – následok správania, ktorý zvýši pravdepodobnosť výskytu správania v budúcnosti tým, že správaním bolo odstránené niečo nepríjemné. Odstránenie znamená - (mínus), preto prívlastok negatívny. Posilnenie preto, že sa pravdepodobnosť správania zvyšuje, pretože subjekt sa zbavil niečoho, čoho sa chcel zbaviť.
- **negatívny trest** – následok správania, ktorý zníži pravdepodobnosť výskytu správania v budúcnosti tým, že správaním bolo odstránené niečo príjemné. Odstránenie znamená - (mínus), preto prívlastok negatívny. Trest preto, že pravdepodobnosť správania sa znižuje, pretože subjekt stratil niečo, čo stratiť nechcel.
- **Operačné / operantné (inštrumentálne) podmieňovanie** – každý vzorec správania sa skladá z jednotlivých podčastí – operácií. Napríklad operácia „sedím“, „štekám“, „vrčím“, „ležím“... Pravdepodobnosť výskytu každej operácie v určitom kontexte sa vždy buď zvýši alebo zníži na základe následku, ktorý táto operácia danému subjektu priniesla. Operačné podmieňovanie je proces, ktorým sa subjekt učí o následkoch svojho správania, a tým svoje správanie upravuje. V operačnom podmieňovaní existujú 4 následky (pre každý viď samostatný pojem v tomto slovníku):

	Pozitívny (+) niečo pribudlo	Negatívny (-) niečo bolo odstránené
Posilnenie – zvýšenie pravdepodobnosti správania	Pozitívne posilnenie (pribudlo niečo dobré)	Negatívne posilnenie (bolo odstránené niečo zlé)
Trest – zníženie pravdepodobnosti správania	Pozitívny trest (pribudlo niečo zlé)	Negatívny trest (bolo odstránené niečo dobré)

Pri klasickom podmieňovaní je subjekt pasívny – učí sa, že určité okolité, externé podnety nasledujú po sebe a na základe toho potom nejako reaguje. Pri operačnom je však subjekt aktívny – učí sa, ako svojim vlastným správaním ovplyvňovať svoje okolie a svoj život. Ako získať dobré veci a ako sa vyhnúť zlým veciam. Subjekt zisťuje, že určité vzorce správania sú nástroje, ktorými môže niečo získať / vyhnúť sa niečomu. Nástroj = inštrument → inštrumentálne podmieňovanie.

Oba druhy podmieňovania, klasické aj operačné, idú vždy ruka v ruke. Nie je to buď alebo. Oba sa vyskytujú naraz.

- **pozitívne posilnenie** – následok správania, ktorý zvýši pravdepodobnosť výskytu správania v budúcnosti tým, že správaním bol dosiahnutý úspech. Dosiahnutie, zisk znamená + (plus), preto prívlastok pozitívne. Posilnenie preto, že pravdepodobnosť správania sa zvyšuje, lebo subjekt získal, čo chcel.
- **pozitívny trest** – následok správania, ktorý zníži pravdepodobnosť výskytu správania v budúcnosti tým, že správaním bol dosiahnutý neúspech. Dosiahnutie, zisk znamená + (plus), pozitívny. Trest preto, že pravdepodobnosť správania sa znižuje, pretože subjekt získal to, čo nechcel.
- **socializácia (pozri aj habituácia a znižovanie citlivosti)** – učenie sa, ako sa správať k iným živým tvorom, či už vlastného alebo iného živočíšneho druhu. Učenie sa „etikety“. Pre psa je najdôležitejšia socializácia s inými psami rôznych veľkostí, plemien a vekových kategórií a s ľuďmi – mužmi, ženami, starcami. Prebieha a udržiava sa počas celého života, no najkritickejšie obdobie pre socializáciu je obdobie od 3. týždňa až po 18. týždeň.

Niekedy sa pojem socializácia používa aj na všeobecné oboznamovanie sa s rôznymi podnetmi a situáciami, ale pre toto je presnejší pojem habituácia.

- **veselá rutina (the jolly routine)** – praktika, kedy z času na čas urobíme niečo netradičné, veselé – napríklad začneme si na prechádzke pospevovať, chvíľu poskakovať, alebo urobíme kotrmelec, začneme tancovať...Čokoľvek netradičné, čo nám napadne. Takto pomerne dosť stúpne v očiach psa na cene a taktiež tak na psa prenieseme veselú náladu, čo pomáha pri socializácii a habituácii – vytvárame pozitívne asociácie s okolitými podnetmi. Tento pojem vytvoril behaviorista William Campbell.
- **znižovanie citlivosti (pozri aj habituácia, protipodmieňovanie)** – každý podnet môže mať rôznu intenzitu. Napríklad podnet „cudzí pes“ môže byť buď ďaleko (nízka intenzita) alebo blízko (vysoká intenzita). Logicky, čím vyššia musí byť intenzita podnetu A, aby subjekt nejako zareagoval, tým je citlivosť subjektu na podnet A nižšia. Aby pes mohol žiť spokojný, vyrovnaný život, nemôže byť príliš citlivý na bežné podnety a situácie. Viď pojem „habituácia“. Habituácia je v podstate proces znižovania citlivosti.

Znižovanie citlivosti taktiež označuje konkrétnu metodiku rehabilitácie / odstraňovania problémov súvisiacich so strachom, stresom a agresivitou. Subjekt je systematicky vystavovaný danému podnetu, avšak o nižšej intenzite (aby sa nespustila daná reakcia), a na báze klasického podmieňovania vytvoríme príjemnú asociáciu s týmto podnetom. Postupne sa intenzita podnetu zvyšuje, a tým sa posúva aj prah citlivosti. V tomto kontexte sa znižovanie citlivosti vyskytuje spolu s tzv. „protipodmieňovaním“.

- **protipodmieňovanie (pozri aj znižovanie citlivosti)** – využitie princípov podmieňovania na zmenu emočnej reakcie subjektu na podnet zo súčasnej reakcie na inú, opačnú, ktorá sa vylučuje so súčasťou („proti“). Spolu so znižovaním citlivosti sa využíva pre odstraňovanie problémov súvisiacich so strachom, stresom a agresivitou.